

Åby Skole ca. 1950

Åby Skole 100 år

De første år af handelslivet på Silkeborgvej

De kommunale Værker i magt og afmagt

AABY-AABYHØJ

LOKALHISTORISKE FORENING

KALENDER 2009

Så er Aaby-Aabyhøj Lokalhistoriske Forenings kalender for 2009 her!

I redaktionsudvalget har vi for 2009 valgt tre temaer:

- 1. Åby Skole 100 år** – fordi skolen bliver 100 år den 9. februar og markerer dette lidt senere på året.
- 2. De første år af handelslivet på Silkeborgvej** – fordi foreningen har iværksat nærmere studier omkring handelens tilblivelse, art, vilkår, muligheder og personer.
Det bliver i første omgang belyst ved arrangementet på Åby Bibliotek den 18. november – med ost og rødvin.
- 3. De kommunale Værker i magt og afmagt** – fordi alle bygninger langs hjørnet af Silkeborgvej, Thorsvej og Parken meget snart nedrives for at give plads til plejeboliger.
Den gamle elværksbygning er fredet og bliver heldigvis stående.

Den tematiske fremgangsmåde har givet anledning til at efterspore og finde nye billeder i Erhvervsarkivet med relation til de forhenværende kommunale værker på Thorsvej 2. Og til vores historieorienterede medlemmer: Der er altså meget mere at hente og dvæle ved i disse mapper eller bind (bd), som det hedder i arkivprojektet.

Interessen omkring handelslivet på Silkeborgvej fik vort medlem Tulle Dalentoft til at samle en gruppe borgere, der har klare erindringer om forretningslivet og mennesker på det gamle strøg i Åbyhøj, som det udfoldede sig i 1920'erne. Så markant, at der bliver videregivet førstehåndserindringer ved foreningsarrangementet den 18. november på biblioteket. Også her medførte en omtale, at to billedalbum med ukendte og væsentlige billeder kom frem i dagens lys – se juli.

Derfor, kontakt Lokalhistorisk Arkiv på biblioteket på Ludvig Feilbergs Vej (åbent hver torsdag kl. 16-18) eller et af foreningens bestyrelsesmedlemmer (se næstsidside), hvis du har spørgsmål eller vil låne/overdrage os papirer eller billeder.

Også i år en stor tak til dem, der støtter vor forening ved at forhandle vores kalender: Åbyhøj Døgnkiosk, Arbejdernes Landsbank, Danske Bank, Frisør Jens, Nordea, Slagter Fisker ApS, tobaksafdelingen i Kvickly og Åby Bibliotek.

Desuden en tak til vore sponsorer Aabyhøj Handelstandsforening, Gissel Møbler og AL2 bolig (tidl. Aabyhøj Boligforening).

Gunner Rosenstedt Nielsen - formand
November 2008

Åby Skole 1914.

Skolen blev indviet den 9. februar 1909 med A-bygningen i én etage og C-bygningen med en gymnastiksal. Sognerådslokalet var fra gammel tid i skolen, således også i den ny skole i C-bygningens stueetage side om side med gymnastikhuset og med indgang fra skolegården.

Skolebetjenten havde her sin bolig på 1. sal. Endelig en selvstændig bolig til førstelæreren og lærerinden.

I 1914 blev B-bygningen indviet.

Foto: Aaby-Aabyhøj Lokalhistorisk Arkiv.

Januar 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Håndgerning i 7. klasse 1931.

For fuldstændighedens skyld: Pigerne sidder ikke ved specialdesignede hæve-sænke syborde, men de hånddrevne Naumann symaskiner uden friarm står på de normale skoleborde - pultene. I baggrunden lærer Olga Mill.

Omtrent på samme tid blev der bygget oven på A-bygningen med fire klasseværelser, håndarbejdslokale og skolekøkken.

Gymnastikbygningen fik også en påbygning i form af en ny gymnastiksal samt en offentlig badeanstalt i de gamle sognerådslokaler, se januar.

Indvielsen af de to nye etager på A-bygningen og ombygningen af gymnastikbygningen fandt sted den 19. marts 1932. Dermed var skolens tre bygninger (A, B og C) fuldt udbygget.

Foto: Aaby-Aabyhøj Lokalhistorisk Arkiv.

Februar 2009

MANDAG TIRSDAG ONSDAG TORSDAG FREDAG LØRDAG SØNDAG

							1
2	3	4	5	6	7	8	
9	10	11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	21	22	
23	24	25	26	27	28		

Åby Skole blev 50 i 1959.

Jubilæumsfesten den 10. februar var overbevisende og udadvendt. Eleverne fik kakao og wienerbrød, hvorefter lærerne scenisk fremførte skolens historie – en løssluppen oplevelse!

Da mørket faldt på, tændtes stearinlys i alle skolens vinduer. Samtidig var sognerådet vært ved en fest i aulaen for 250 indbudte gæster.

Foruden skolens lærere med ledsagere og skolekommissionen deltog bl.a. en række repræsentanter fra forstæderne - og også fra Århus. Taler blev holdt af sognerådsformand Chr. A. Olesen og

skoleinspektør Poul Pedersen, mens stiftamtmand H. Lorentzen holdt festtalen. Med orkesterledsagelse af Aarhus privatorkester fremførte skolens to elevkor og lærerkoret en kantate i tre afdelinger med lærersolo.

På billedet et udsnit af gæsterne under Poul Pedersens tale. I det lille klip fhv. skoleinspektør Laurits Agerskov og frue samt kæmner Mary Jensen.

Der er således spænding om skolens festprofil, når den i dette kalenderår bliver 100 år.

Foto: Aaby-Aabyhøj Lokalhistorisk Arkiv.

Marts 2009

MANDAG TIRSDAG ONSDAG TORSDAG FREDAG LØRDAG SØNDAG

						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Kolonialforretning i villa Annaly, Silkeborgvej 229.

I 1903 opgav Århus byråd at håndhæve de middelalderlige læbæltebestemmelser, der forbød handel med udenlandske varer (kolonialvarer som te, kaffe, ris osv.) inden for en radius af 1 mil fra købstæderne. Indtil da havde kun handel med høkervarer (landets egne produkter) været tilladt.

Det gav mulighed for etablering af forretninger ved Silkeborgvej.

Annaly var en meget smuk ejendom og opført i 1902. Her åbnede den første forretning på Silke-

borgvej den 2. april 1904. Indehaveren var snedker Jacob Nielsen, født 1859 i Blanke på Fyn. Helt fra starten var det hans hustru, Christiane Nielsen, som stod for driften. En alsidig butik med kolonial, manufaktur, isenkram og bagervarer. Jacob Nielsen døde i 1930, og i 1943 afhændede Christiane Nielsen butikken til Frode Pedersen.

Sidste købmand på stedet var Aage Jensen. Billedet er taget omkring 1909.

Foto fra Erhvervsarkivet.

April 2009

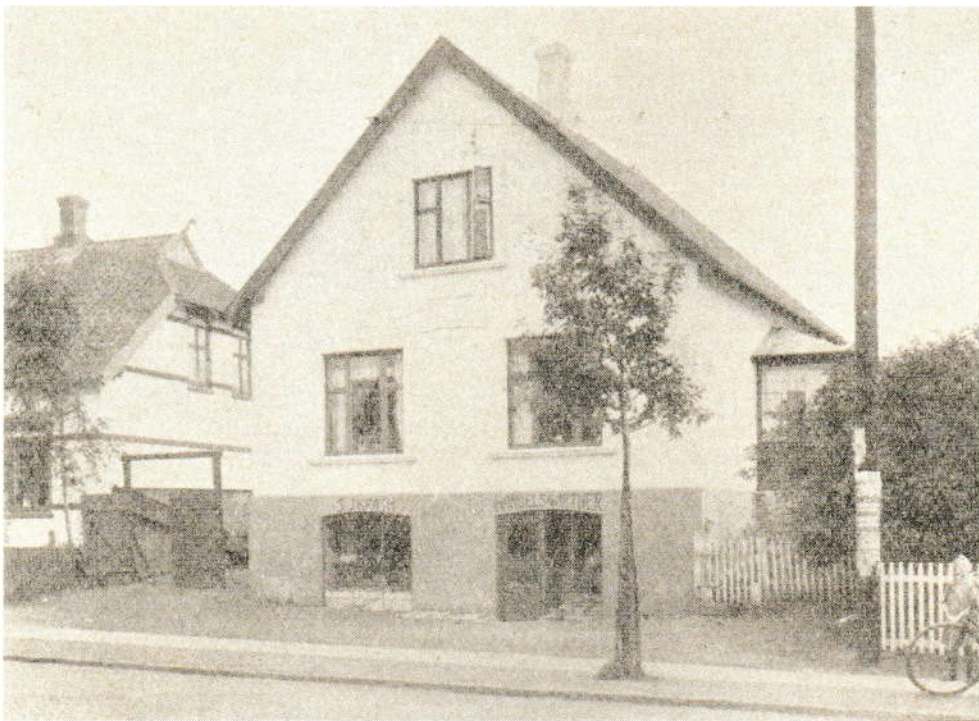
MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

**Pølsefabrik og Kødudsalg,
Silkeborgvej 231.**

Slagtermester Sørensen opførte denne ejendom i 1907, men allerede i 1909 solgte han til slagtermester Fournais, der solgte til slagtermester Chr. Christensen i 1919. Chr. Christensen var født 1880 i Århus, hvor han også var uddannet. Fra 1910 havde han været etableret i Bruunsgade. Billedet er taget ca. 1920.

Foto fra Erhvervsarkivet.

**Frugt og grønt,
Silkeborgvej 233.**

Ejendommen er opført i 1907 af murermeister Rasmussen, Århus. I 1910 solgt til handelsgartner Krath, der var født i Grundhøj i 1874 og uddannet på Herregaarden Tjele. Krath lejede et stykke jord på Aabygaard og købte senere et stykke jord fra Aaby Østergaard ved Fenrisvej. Billedet er taget ca. 1920.

Foto fra Erhvervsarkivet.

Maj 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Silkeborgvej 245-253:

Bageri og konditori, skomager, træskohandel, trikotage, slikbutik og grønthandel – sådan var det i de første år.

Gavlhuset på hjørnet ved Frodesvej og de to ens dobbelthuse med numrene 247-253 er bygget i 1907. I en tidligere kalender er bragt enkeltmotiver af forretninger på dette sted.

Vi vil fx gerne vide noget om frk. Anthoinette Anthonsen fra Vrold, der 1906/1907 byggede og drev bageri og konditori fra Silkeborgvej 245. Hun ombyggede huset i 1925. Billedet er taget i 1918. Det nederste billede er fra 1990'erne, og den tidligere symmetri i bygningerne er noget udvisket, men sammenhold selv de to billeder.

Juni 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Aarhus Privatbank, Silkeborgvej 228.

Et banklokale i tidens stil, vi er tilbage i 1928, måske lidt før. Efter Den danske Andelsbanks likvidation den 3. juni 1925 og lukning af filialen i Åbyhøj opfordrede en kreds af borgere Aarhus Privatbank til at åbne en filial i Åbyhøj.

Dette skete den 9. juni 1925 med start i det nyåbnede posthus og under ledelse af Andelsbankens tidligere bestyrer, Jens Nielsen.

Kort efter flyttede banken til Andelsbankens tidligere lokaler i nr. 228.

På billedet ses til venstre Jens Nielsen, "Vester Søgaard", bag ham Rudolf Herskind, derefter Ejner Iversen – bestyrer 1934-1970. Yderst til højre står bankens revisor, A. Post.

Foto: Privat eje.

Juli 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Åby Gasværk.

På billedet ses Åby Gasværk. Efter flagene at dømme er det fra indvielsen den 31. august 1912.

De første tanker om et gasværk blev fremsat i juni 1910, hvor Åby sogneråd modtog et tilbud fra et firma i Bremen om opførelse af et gasværk. Et fælles udvalg for Åby, Viby og Brabrand sogne opnåede imidlertid enighed med Skandinavisk Gasværks Kompagni i stedet. Overingeniøren fra Skandinavisk Gasværks Kompagni gik imidlertid over til firmaet

fra Bremen, der forsøgte at etablere et gasværk kun for de private veje. Begge projekter blev skrinlagt som urentable.

Det blev derfor et helt andet firma fra København, der fik overdraget opførelsen af gasværket, der blev påbegyndt i marts 1912.

Firmaet havde koncession på værket, til kommunen 1. april 1916 selv overtog driften.

Foto: Erhvervsarkivet.

August 2009

MANDAG TIRSDAG ONSDAG TORSDAG FREDAG LØRDAG SØNDAG

					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Gasværkets retortovne.

Retortovnene på billedet er af den ældre, horisontale type. De virkede på den måde, at de blev fyldt med kul ved hjælp af en særlig skovl og retortmundingen blev lukket hermetisk. Kullene blev derefter opvarmet til cirka 1300 grader, hvorunder de afgav gas, tjære, ammoniak, svovl med mere.

Efter cirka 8 timer var kullene afgasset, og retorten

blev "trukket", hvilket vil sige, at den blev tømt. De glødende kul blev derefter fyldt over i den trillebør, der ses på billedet, og overhældt med vand, til de var slukket. Dermed havde man fremstillet koks, som stadig havde brændværdi nok til at kunne sælges til private og andre med behov for brændsel.

Foto: Erhvervsarkivet.

September 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

De kommunale Værkers jubilæum 1963 – 50 år.

Den 13. september 1963 afholdtes 50 års jubilæum på årsdagen for elværkets start. Velfungerende værker med lave priser, her var ingen grund til brugerkritik. Kun stolthed at se.

På billedet overrækker overassistent Erwin Frandsen og gasværksarbejder Chr. Larsen personalets gave. Fra venstre ses retorthusarbejder Marinus Nielsen, sognerådsmedlem, frøhandler Chr. Jørgensen, sognerådsformand Chr. A. Olesen, drifts-

bestyrer H. V. Nielsen, ekspeditionssekretær Karen Nygaard og udvalgsmedlem Tage Bach Schmidt. Farvebilledet til højre af samme bygning med tilskoddede vinduer og tydelige tegn på forfald illustrerer udviklingen eller i det mindste foranderligheden. Billedet er taget i maj 2008.

Foto: Aaby-Aabyhøj Lokalhistorisk Arkiv.

Oktober 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

De kommunale Værkers jubilæum 1963 - 50 år.

På billedet ses det samlede personale opstillet i haven ved driftsbestyrerens villa. Jubilæumsfesten den 13. september var en stor sag "med frue eller mand", som det hed: sognerådsmedlemmer, kæmner, kommuneingeniør, bestyrer, pantefoged, assistenter, overassistenter, rengøringspersonale, kabelmester, elektrikere, målermester, arbejdsmænd, retortarbejdere – aktive såvel som pensionister. Men også samarbejdspartnere på det faglige og politiske plan i Hasle kommune, Århus kommune, Viby, Brabrand og Vejlbj-Risskov. Endelig en lang række af leverandører, fx I. Krüger, Laur. Knudsen, Nordisk Solar, Siemens, Philips, Frichs, Rahr, Brdr.

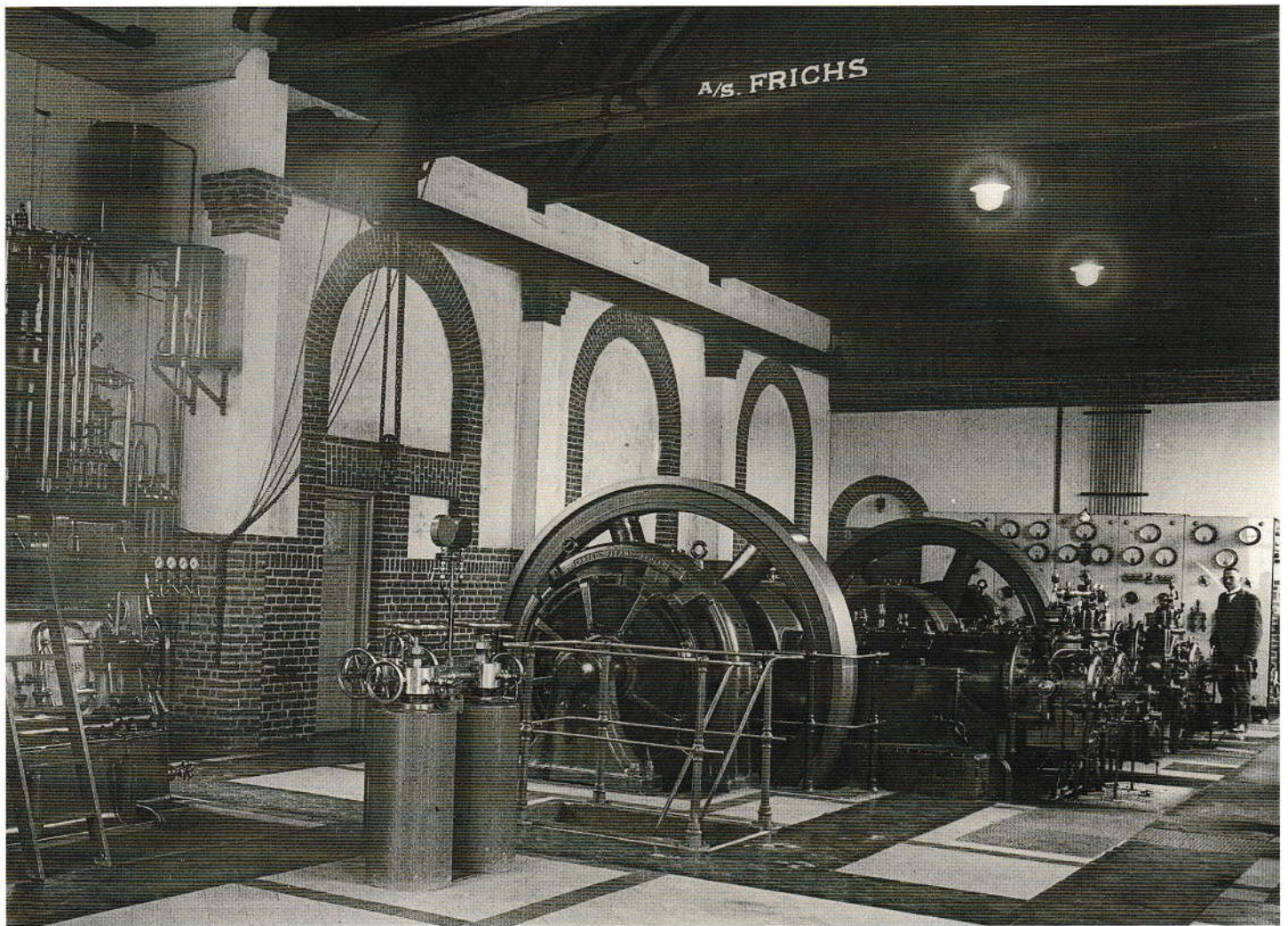
Dahl, Bang & Pingel, de lokale pengeinstitutter og pressen. Mon nogen af medarbejderne på dette tidspunkt havde set i "krystalkuglen", at eventyret ville slutte allerede 7 år senere?

Foto: Erhvervsarkivet.

*Tolk selv sidste vers i aftenens sang:
Og endnu en jubel-hilsen
til vor nutids H.V. Nielsen,
som skal staa for fremtids-kampen
vand i hanen, lys i lampen,
gid vi faar en festlig aften,
hvorfra vi kan øge kraften,
saa man stadigværk bemærker:
Aaby skaber underværker!*

November 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Elektricitetsværket.

Allerede inden gasværket stod færdigt, var sognerådet i gang med at overveje opførelse af et elværk. En hurtig beslutning blev truffet. Elværket blev sat i drift den 13. september et år efter gasværket. Der var få aftagere, produktionen derfor begrænset. Krigen 1914-18 medførte restriktioner, så el-produktionen blev lukket kl. 23.

Billedet er fra tiden omkring 1930, da der var bygget en ny maskinhal. Værket startede med en 80 HK dieseldynamo og en årlig produktion 40.000 kWh. I de efterfølgende år blev det til dieseldynamoer

med 575 HK og i 1943 en produktion på 1.186.480 kWh. Anlægsudgifterne på 1.066.052 kr. var betalt, og kassebeholdningen var på kr. 434.034.

En meget smuk hal, hvor de dekorative elementer bestående af fliser og kakler på gulvet, murstensbuer og kroner danner rammen om maskineriet. De to kraner i loftet er der stadig, men lokalet er vandaliseret, og vinduerne er knuste. Se endvidere bagsiden.

Foto: Erhvervsarkivet.

December 2009

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Aaby-Aabyhøj Lokalhistoriske Forening

Foreningen har til huse sammen med Lokalhistorisk Arkiv på Åby Bibliotek på Ludvig Feilbergs Vej. Her er mødestedet for de fleste af foreningens arrangementer.

Foreningen har 350 medlemmer og blev stiftet i 1988. I reglen er der seks arrangementer om året, hvoraf det ene gennemføres i samarbejde med biblioteket.

Et lille indtryk fra året 2008:

- I marts et gensyn med tidligere ungdomsskoleinspektør Henning Ebbesen, Åbyhøj Ungdomsskole.
- April var måneden med den årlige generalforsamling, hvor der efterfølgende var sang efter den nye højskolesangbog under ledelse af Johan Herold.
- En aften i juni stod programmet på kirkegårdsvandring ved Åbyhøj kirke.
- I midten af september sensommerudflugt til Norddjursland med fokus på adel og bønder med skovfolket ind imellem, dvs. besøg på Rosenholm Slot, Skov & Landskab på Eldrupgård ved Løvenholm og afsluttende med besøg på mosebrugsmuseet i Stenvad.
- I oktober er slægtshistorier på programmet, dvs. slægtsforskning og internettet ved bibliotekar Leif Dehnits.
- Og så i november: Handelslivet i Aabyhøj i begyndelsen af 1900-tallet, og præsentation af denne kalender.

Dernæst formidler vi gerne iværksættelse af arbejdsgrupper af ethvert tænkeligt emne eller tema med tilknytning til lokalhistorien i Aaby-Aabyhøj.

Det er muligt at følge foreningens aktiviteter på www.lokalhistorisk-forening-aabyhoj.dk.

Bestyrelsen består for tiden af følgende personer:

Formand:	Gunner Rosenstedt Nielsen, tlf. 8615 9545. Mobil: 4035 6799
Kasserer:	Erik Malthe Christensen, tlf. 8675 3306
Sekretær:	Ole Karmark, tlf. 8625 4500. Mobil: 2729 3501
Arkivleder:	Niels Løgager Nielsen, tlf. 8615 3688. Mobil: 2024 5180
Bestyrelsesmedlem:	Hanne Drechsler, tlf. 8615 6427

El-bygningen i dag – tilskoddet, men absolut ikke fri for vandalisme inde og ude.

Denne bygning er erklæret bevaringsværdig – og det eneste tilbageværende, når værkbygningerne mod hjørnet af Thorsvej og Silkeborgvej meget snart bliver ryddet. Og hvilken bygning: se forrige måneds billede.

Med gode intentioner og kraftig handling kunne

denne bygning blive et kulturelt sted for borgere i alle aldre med sin beliggenhed foran - og sammen med 60 plejeboliger. Et lokalt integrationsprojekt for borgere på tværs af alder. Et pudsigt sammenfald, der formentlig ikke ligger langt fra de gamle sognerådsmedlemmers tankegang. Vi får se!